

Nr 120

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående uppförande av ett nytt tvätteri i Eskilstuna; given Stockholms slott den 2 april 1965.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

BERTIL

Sven Andersson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås uppförande av ett nytt tvätteri i Eskilstuna med en kapacitet om ca 50 ton per 9 timmar för en beräknad totalkostnad av ca 23,5 milj. kr.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 2 april 1965.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Andersson, fråga om *uppförande av ett nytt tvätteri i Eskilstuna m. m.* samt anför.

I prop. 1965: 26 anmäldes att försvarets fabriksstyrelse med anledning av Kungl. Maj:ts uppdrag att utreda tvätterifrågan i målarområdet fört förhandlingar med samtliga intressenter i området. Förhandlingarna väntades leda till ett samarbete mellan fabriksverket och Uppsala, Västmanlands och Södermanlands läns landsting i ett nytt tvätteri inom området. Jag anförde att projektet senare — då förhandlingarna slutförts — ånyo skulle anmälas för Kungl. Maj:t. Sedan förhandlingarna nu har slutförts, anhåller jag att närmare få redogöra för frågan.

Frågans tidigare behandling

Genom beslut den 15 januari 1960 uppdrog Kungl. Maj:t åt försvarets fabriksstyrelse att i samråd med berörda statliga och kommunala myndigheter närmare utreda frågan om den lämpligaste organisationen av tvättverksamheten inom stockholms- och målarområdena.

Fabriksstyrelsen redovisade resultaten av utredningen i skrivelse den 14 juli 1961. Styrelsen fann att vissa aktuella statliga tvättbehov krävde en omedelbar lösning. Åtskilliga organisationsfrågor inom sjukvården var emellertid oklara. Fabriksstyrelsen fann därför, att det inte var möjligt att lägga fram slutligt förslag till tvättverksamhetens organisation inom området. Styrelsen föreslog i stället nybyggnad av ett tvätteri, vilket skulle kunna ombesörja de mest aktuella statliga tvättbehoven utan att binda den vidare utbyggnaden av organisationen. De tvättbehov som skulle tillgodoses avsåg Ulleråkers och Salberga sjukhus, akademiska sjukhuset, del av karolinska sjukhuset samt de planerade mentalsjukhusen i Sala och Västerås.

Genom beslut den 16 mars 1962 uppdrog Kungl. Maj:t åt styrelsen att i samråd med direktionerna för akademiska sjukhuset i Uppsala och Ulleråkers sjukhus samt utredningen angående administrationen av nämnda båda sjukhus skyndsamt ta upp förhandlingar med Uppsala läns landsting och inkomma med därav föranledda förslag angående uppförande och drift

av en av landstinget och staten gemensamt ägd tvätterianläggning. Denna skulle tillgodose landstingets, akademiska sjukhusets och Ulleråkers sjukhus' förutsebara tvättbehov. Intill dess kapaciteten helt tagits i anspråk för nämnda ändamål, borde anläggningen under en övergångstid kunna tillgodose tvättbehovet vid Salberga sjukhus och det blivande mentalsjukhuset i Sala. Kungl. Maj:t uppdrog vidare åt fabriksstyrelsen att i samråd med berörda statliga och kommunala myndigheter utreda frågan om tvättorganisationen i övrigt inom stockholms- och mälardistrikten. Fabriksstyrelsen borde därvid i samråd med fångvårdsstyrelsen och direktionen för karolinska sjukhuset överväga, huruvida och i vilken omfattning karolinska sjukhusets behov av tvätt vid annan än egen tvätterianläggning kunde tillgodoses vid avsedd ny tvätterianläggning vid fångvårdsanstalten Hall.

I skrivelse av den 12 juli 1963 redovisade fabriksstyrelsen resultatet av de utredningar och förhandlingar som föranletts av Kungl. Maj:ts uppdrag. Efter förhandlingar med Uppsala läns landsting föreslog styrelsen att landstinget skulle bygga ett nytt tvätteri i Uppsala med en kapacitet om 22 ton per dag. Fabriksstyrelsen hemställde samtidigt att Uppsala läns landsting skulle få bidrag av statsmedel för att uppföra ifrågakvarande tvätterier med 65 % av kostnaderna eller 7 670 000 kr.

Kungl. Maj:t beslöt den 8 november 1963 att inte godkänna avtalen med Uppsala läns landsting. Samtidigt uppdrogs åt försvarets fabriksstyrelse att, efter samråd med berörda statliga och kommunala organ m. fl., förutsättningslöst utreda behovet av investeringar i statliga tvätterier för tillgodoseande av tvättbehovet för statlig verksamhet samt sådan kommunal och annan verksamhet som lämpligen kunde komma i fråga inom stockholms- och mälardistrikten.

Fabriksstyrelsens framställning

Med skrivelse den 12 februari 1965 har fabriksstyrelsen inkommit med utredning och förslag med anledning av Kungl. Maj:ts uppdrag den 8 november 1963.

Den totala tvättgodsmängden inom stockholms- och mälardistrikten år 1970 uppskattas av fabriksstyrelsen till ca 40 000 ton per år fördelat enligt följande.

Akademiska sjukhuset, Uppsala	2 100 ton per år
Ulleråkers sjukhus, Ulleråker	700 ton per år
Karsuddens sjukhus, Katrineholm	100 ton per år
Karolinska sjukhuset, Stockholm	2 400 ton per år
Sala sjukhus, Sala	500 ton per år
Sundby sjukhus, Strängnäs	500 ton per år
	<hr/>
	6 300 ton per år
Militära förband	3 000 ton per år
	<hr/>

Övriga sjukhus och andra vårdinrättningar inom

Stockholms stad	15 000 ton per år
Stockholms läns landsting	7 400 ton per år
Södermanlands läns landsting	4 000 ton per år
Uppsala läns landsting	1 000 ton per år
Västmanlands läns landsting	3 250 ton per år
	<hr/>
	30 650 ton per år
	<hr/>
Totalt	39 950 ton per år

Stockholms stad och Stockholms läns landsting räknar med att genom utbyggnad av befintliga anläggningar och nybyggnad för landstingets räknning av ett nytt centraltvätteri i Rimbo för ca 10 000 ton per år kunna klara tvättbehovet vid sina resp. institutioner.

I övrigt ter sig situationen inom området enligt fabriksstyrelsen på följande sätt.

Södermanlands läns landsting. Tvättgodset från sjukhus och andra institutioner behandlas vid landstingets centraltvätteri beläget i Eskilstuna. Kapaciteten i detta tvätteri, f. n. 1 500 ton per år, motsvarar vad som behövs för att i dag tillgodose tvättbehovet. För tvättbehovet på längre sikt fordras utbyggnad eller nybyggnad.

Uppsala läns landsting. För behandling av tvättgodset från sjukhus och andra institutioner driver landstinget ett tvätteri vid akademiska sjukhuset i Uppsala och ett tvätteri vid lasarettet i Enköping. Kapaciteten vid dessa anläggningar är högst otillräcklig. Akademiska sjukhusets och Uppsala läns landstings representanter har understrukit, att uppförandet av ett nytt tvätteri måste påskyndas så mycket som möjligt. För att tillgodose landstingets akuta tvättbehov har i samarbete med fabriksstyrelsen vissa provisoriska åtgärder måst vidtagas för att höja kapaciteten vid tvätteriet i Enköping.

Västmanlands läns landsting. För att tillgodose tvättbehovet vid sjukhus och andra institutioner driver landstinget f. n. ett centraltvätteri i anslutning till centrallasarettet i Västerås. Kapaciteten vid detta tvätteri var år 1963 ca 1 400 ton per år. Västmanlands läns landsting kan hjälpligt tillgodose dagens tvättbehov, men tvätterikapaciteten är otillräcklig för att klara tvättbehovet år 1970 på grund av utökningen av antalet vårdplatser, bl. a. genom övertagande av mentalsjukvården samt den beräknade successiva ökningen av tvättgodsmängden per vårdplats.

Karolinska sjukhuset har redan svårt att i sitt eget tvätteri klara sitt tvättbehov. Som en följd härav har tvättgodset från serafimerlasarettet överflyttats till fabriksverkets tvätteri i Stockholm. Sjukhusets tvätteri kan f. n. behandla en tvättgodsmängd om ca 1 600 ton per år, men det lämpar sig inte för utbyggnad.

Vid *fångvårdsanstalten Hall* finns sedan år 1964 ett nytt tvätteri i drift med en kapacitet om ca 1 500 ton per år. Enligt planerna beläggs tvätteriet med ca 725 ton tvättgods per år från diverse statliga institutioner i stockholmsområdet. Härtill kommer tvättgods från Karsuddens sjukhus i Katrineholm om ca 100 ton per år. Den lediga kapaciteten, sedan tvätteriet kommit i full drift, skulle således därefter komma att uppgå till ca 700 ton per år. Genom viss komplettering av maskinparken skulle tvätteriets kapacitet kunna utökas, varigenom ytterligare 800 ton tvättgods per år skulle kunna behandlas. Denna lediga kapacitet om sammanlagt 1 500 ton per år kan fyllas ut i första hand med tvättgods från statliga institutioner inom stockholmsområdet.

Försvarets fabriksverk driver för närvarande ett tvätteri i målarområdet med en kapacitet om ca 10 ton per dag beläget i Lövsta i Järfälla kommun utanför Stockholm. Tvätteriet är ett av fabriksverkets äldsta och behöver successivt moderniseras om driften skall fortsätta. Den närbelägna sopförbränningsstationen har emellertid nu växt ut, så att det inte längre finns några utbyggnadsmöjligheter för tvätteriet. Tvätteriet har f. n. svårt att rekrytera lämplig personal. Dessa omständigheter i förening medför relativt höga löne- och driftkostnader. Vissa provisoriska åtgärder i avsikt att upprätthålla kapaciteten vid tvätteriet har vidtagits främst i form av ersättningsanskaffningar av vissa utslitna maskiner. Tvätteriet betjänar huvudsakligen militära kunder samt tillfälligtvis vissa sjukhus inom Stockholms län.

Militärförband. Tillgänglig tvätterikapacitet för militärförbanden räcker ej för försvarets aktuella behov inom IV. milo, om man tar hänsyn till att tvätteriet vid I 4 Linköping läggs ned år 1965. För att avlasta fabriksverkets tvätterier i Stockholm sänder militärförbanden i Uppsala tillfälligt sin tvätt till det av fabriksverket drivna tvätteriet i Ockelbo. Med den stigande hygien och därav följande krav på tätare tvättbyten finns anledning räkna med att försvarets tvättgodsmängder kommer att öka under de närmaste åren.

Södermanlands, Västmanlands och Uppsala läns landsting räknar med att lägga ned driften vid landstingens nuvarande tvätterier, om samarbete i ett nytt tvätteri kommer till stånd. Även det av fabriksverket drivna tvätteriet i Stockholm bör man enligt fabriksstyrelsens mening överväga att lägga ned.

Under angivna förutsättningar beräknas att ett tillskott i tvätterikapacitet av 15 000 ton per år (ca 60 ton per dag) behövs för att täcka behovet omkring år 1970.

Det erforderliga kapacitetstillskottet föreslås skapas genom nybyggnad av ett statligt tvätteri med en kapacitet om ca 50 ton per 9 timmar för tvättgods från statliga och kommunala institutioner inom Södermanlands, Västmanlands och Uppsala läns landsting samt militära förband inom

mälarområdet. Tvätteriet bör vara uppfört och färdigt att tagas i drift under budgetåret 1968/69. Det skulle därefter komma att successivt överta tvättgodsmängden från de tvätterier, som skall läggas ned. Med hänsyn till utvecklingen föreslås tvätteriet redan från början projekteras så, att det kan byggas ut för ökad kapacitet.

I början av 1970-talet skulle därmed inom stockholms- och mälarområdena — utöver Stockholms stads äldre tvätterier — finnas i drift två moderna stortvätterier, nämligen dels Stockholms läns landstings tvätterier i Rimbo, dels det föreslagna nya mälardalstväteriet.

Om Stockholms stads och Stockholms läns landstings planer beträffande utbyggande av tvätterier ej realiseras i den omfattning, som staden och landstinget f. n. förutsätter, finns möjligheter att genom skiftkörning vid det nya statliga tvätteriet övergångsvis omhänderta de tvättgodsmängder från Stockholms stad och Stockholms läns landstingsområde, för vilka tvättkapacitet skulle komma att saknas.

Investeringskostnaden för det föreslagna statliga tvätteriet beräknas — i prisläget per den 1 juli 1964 — till 23,5 milj. kr. Driftkostnaderna beräknas — efter prisläge per den 1 juli 1963 — uppgå till totalt 10 milj. kr. per år, eller genomsnittligt 66 öre per kg tvätt, vilket bedömts ekonomiskt fördelaktigt för de olika intressenterna. Vid beräkningen av såväl driftkostnaderna som investeringskostnaden har förutsatts, att ett sambruk av persedlar mellan landstingen kommer till stånd.

Ett sådant sambruk syftar till att bringa ned persedelbeståndet och skapa förutsättningar för en långt gående standardisering av textilierna. Standardiseringen skall syfta till textilier, som är lämpligt anpassade till behovet och som samtidigt möjliggör en rationellare anpassning av textilierna för mekaniska behandlingsmetoder vid tvätteriet, vilket resulterar i lägre tvättkostnader och därmed lägre tvättpriser. Sambruket och standardiseringen anses också medföra lägre inköpskostnader för textilutrustningen. Landstingen har vid förhandlingar accepterat principen om sambruk av persedlar.

Styrelsen anser att den lämpligaste lösningen på problemet om gemensamt brukade persedlar är, att fabriksstyrelsen äger persedlarna samt hyr ut dem till landstingen. Den ungefärliga kostnaden för inköp resp. inlösen av i utredningen föreslaget cirkulerande persedelbestånd uppskattar fabriksstyrelsen till sammanlagt 15 milj. kr. Kostnaderna bör enligt styrelsen bestridas genom fabriksstyrelsens rörliga kredit i riksgäldskontoret. Då emellertid denna kredit om 50 milj. kr. (då beredskapsstat för försvarsväsendet är satt i kraft) resp. 40 milj. kr. (då beredskapsstat för försvarsväsendet inte är satt i kraft) alltjämt är erforderlig för tidigare avsedda ändamål, föreslår styrelsen, att nämnda kredit utökas med ytterligare 15 milj. kr. till sammanlagt 65 resp. 55 milj. kr.

Det nya tvätteriet beräknas få en arbetsstyrka av 275 anställda vid körning i ett skift. Styrelsen anför att ett tvätterier av denna storleksordning

fordrar bättre möjligheter till kontroll- och försöksverksamhet, framför allt beträffande tvätt- och behandlingsmetoder, försök med nya material och ny utformning av persedelbeståndet samt produktionskontroll och kostnadsanalyser. För att kunna genomföra den ur ekonomisk synpunkt nödvändiga kontroll- och försöksverksamheten fordras en mer kvalificerad personalkader, än som hittills varit normalt vid fabriksverkets tvätterier. Av denna anledning finner styrelsen det lämpligt, att det i dag inom verket befintliga tvätt-tekniska laboratoriet och den centrala maskinverkstaden förläggs till detta nya tvätteri, varigenom dubblering och ökade kostnader kan undvikas. Dessa enheter skall därvid betjäna hela den verksamhet, som i dag ryms inom fabriksverkets tvätterirörelse, det nya tvätteriet inbegripet. Kostnaderna avses därvid fördelas på tvätterierna med hänsyn till den omfattning, i vilken laboratoriets och maskinverkstadens tjänster tas i anspråk.

Eftersom tillräcklig tvättkapacitet för Stockholms stads och Stockholms läns behov väntas föreligga år 1970 har fabriksstyrelsen inriktat sig på att nå ett samarbete med landstingen i Södermanlands, Västmanlands och Uppsala län. Vid förhandlingar har från landstingens sida framhållits, att ett villkor för samarbete är, att förutsättningar skapas för att landstingen får bättre insyn och ökat medinflytande i tvätteriverksamheten. Denna fråga har utretts av en inom fabriksstyrelsen med representanter för landstingsförbundet särskilt tillsatt utredning om tvätteridriftens överförande till annan företagsform. Härvid har beaktats bl. a. administrativa, ekonomiska och juridiska förutsättningar för olika lösningar. Möjligheten och lämpligheten av att bedriva verksamheten som aktiebolag eller ekonomisk förening har särskilt studerats. Förutsättningarna för ett samarbete i bolagsform eller i form av ekonomisk förening ansågs emellertid ha förändrats på grund av allmänna skatteberedningens förslag om bl. a. införande av mervärdesskatt. Förslaget innebar bl. a. att vid av staten eller kommun — var för sig eller i samgående — bedriven verksamhet denna inte skulle anses såsom yrkesmässig och på grund härav ej heller föranleda skattskyldighet, såvida verksamheten bedrevs uteslutande för att tillgodose egna behov och icke i bolagsform eller liknande. Med hänsyn till sannolikheten av att en ändrad företagsform skulle komma att belastas med allmän omsättningsskatt har vid förhandlingarna med landstingen förutsatts, att samarbetet skall äga rum i den nuvarande affärsverksformen.

Fabriksstyrelsen har med landstingens förvaltningsutskott i Södermanlands, Västmanlands och Uppsala län träffat avtal om uppförande av ett tvätteri för att tillgodose förut angivna tvättbehov i mälardalsområdet.

Enligt avtalen förbinder sig landstingen att anlita det planerade tvätteriet för att tillgodose behovet av rent tvättgodis vid landstingens inrättningar ävensom — för Uppsala läns landstings del — vid akademiska sjukhuset och Samariterhemmet i Uppsala. För de tjänster, som fabriksverket

jämlikt avtalet fullgör, äger verket uppbära ersättning, så beräknad, att samtliga med tjänsterna förenade kostnader täcks, dock högst genomsnittligt 66 öre per kg tvätt efter löne- och kostnadsnivå den 1 juli 1963. I avtalen anges vidare att därest särskild överenskommelse träffas om att fabriksverket skall äga och ersättningsanskaffa persedlar, så skall även fastställas de tillägg till förenämmt pris, som härvid skall utgå. Avtalen gäller för en tid av 15 år, räknat från den dag tvätteriet är färdigställt, och förlängs där- efter i perioder om 5 år om det inte sägs upp av någon av parterna. Avtalen skall för att bli gällande godkännas av Kungl. Maj:t senast den 30 juni 1965. Landstingen för sin del har redan godkänt avtalen.

För att bereda landstingen den insyn och det medinflytande som lands- tingen önskar har fabriksstyrelsen i anslutning till samarbetsavtalen även träffat avtal med vart och ett av landstingens förvaltningsutskott om ett gemensamt tvätteriråd knutet till det planerade tvätteriet. Enligt avtalet skall tvätterirådet — med beaktande av företagsekonomiskt ändamålsenliga principer — verka för en effektiv drift vid tvätteriet i avsikt att detta skall lämna bästa möjliga service för att tillgodose det fortlöpande behovet av rent tvättgodis vid institutioner sorterande under landstingen. Tvätterirådet skall härvid särskilt behandla frågor rörande persedeltyper, persedelupphandling, behandlingsstandard, nyanskaffning av maskiner och annan utrustning, förpackning, transporter, kassationsnormer samt till- och ombyggnad av lokaler.

Tvätterirådet skall — för att kunna fullgöra sin uppgift — genom fabriks- styrelsens försorg fortlöpande informeras om tvätteriets produktion och ekonomi ävensom om andra förhållanden av betydelse för verksamheten. Härutöver äger rådet infordra de uppgifter beträffande tvätteriet och göra de undersökningar, som kan finnas erforderliga. Tvätterirådets beslut utgör rekommendationer till landstingen och fabriksstyrelsen.

Fabriksstyrelsen föreslår att det nya tvätteriet förläggs till Eskilstuna. Styrelsen framhåller att lokaliseringen av en anläggning av här ifrågava- rande storleksordning måste bestämmas uteslutande under hänsyn till eko- nomiska och rationella faktorer. Sammanfattningsvis anför styrelsen.

Av transportkostnadsskäl kan sålunda endast orter inom västra mälardalen komma ifråga dvs. orter inom en linje, som begränsas av Strängnäs, Enköping, Västerås, Köping och Eskilstuna. Av vattenvårdsskäl kan endast Eskilstuna och Västerås ifrågakomma. Ur arbetsmarknadssynpunkt bör företråde ges för Eskilstuna framför Västerås med hänsyn till de bättre möj- ligheterna att kunna rekrytera och önskvärdheten av att i Eskilstuna sys- selsätta kvinnlig personal. En jämförelse mellan lokaliseringsberoende investerings- och driftkostnader visar vidare, att Eskilstuna och Västerås är i stort sett likvärdiga, då kostnadsskillnaden mellan dessa orter ej är större än att den måste anses ligga inom felmarginalen.

Fabriksstyrelsen har, under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande före den 1 juli 1965, träffat avtal med Eskilstuna stad om förvärv av ett markområde om ca 42 000 m², avsett för det planerade tvätteriet.

Med hänsyn till det prekära läge beträffande tvättkapacitet som berörda landsting befinner sig i anser styrelsen att det är oundgängligen nödvändigt, att ett nytt statligt mälardalstväterri uppförs i så god tid, att det är inkört och kan arbeta med full kapacitet vid ingången av år 1970. Detta förutsätter att projekteringsarbetet påbörjas i början av budgetåret 1965/66. I annat fall tvingas landstingen till utbyggnad och nybyggnad av egna tvätterier.

Yttranden

Fullmäktige i riksgäldskontoret — som ansett sig böra begränsa sitt yttrande enbart till finansieringsfrågan för det föreslagna persedelbeståndet — erinrar om att de för olika affärsdrivande verk m. fl. enligt riksdagens beslut i riksgäldskontoret öppnade rörliga krediterna avser i princip att överbrygga vissa säsongmässiga svängningar i likviditetsställningen och att även i övrigt tillgodose kreditbehov av mera tillfällig och övergående karaktär. Ifrågavarande för sambruk avsedda persedelbestånd bör närmast betecknas som en omsättningstillgång, avsedd att bibehållas vid i stort sett oförändrad omfattning. Det är alltså fråga om ett permanent kapitalbehov och fullmäktige anser därför att det erforderliga kapitaltillskottet lämpligen icke bör ske över fabriksstyrelsens rörliga kredit i riksgäldskontoret utan, i överensstämmelse med inom statsbokföringen hittills gällande principer, finansieras genom ett särskilt investeringsanslag på riksstaten under försvarets fabriksfond. Samma uppfattning i denna fråga redovisas av *riksrevisionsverket*, som dock ifrågasätter om inte sambrukets fördelar kunde vinnas även med ett bibehållande av landstingens äganderätt till persedlarna. I övrigt framhåller ämbetsverket bl. a. att det ansett sig inte böra motsätta sig det framlagda förslaget om uppförande av ett nytt statligt tvätteri med hänsyn bl. a. till att det tillkommit i samråd med berörda landsting. Ämbetsverket ifrågasätter dock om staten skall vara huvudman för ifrågavarande stortväterri och ensam svara för den erforderliga medelsinvesteringen. *Arbetsmarknadsstyrelsen*, som yttrat sig i frågan om lokaliseringen av det föreslagna tvätteriet, framhåller att möjligheterna att rekrytera erforderlig arbetskraft bedöms vara något bättre i Eskilstuna än i Västerås. Styrelsen har därför intet att erinra mot att tvätteriet förläggs till Eskilstuna.

Departementschefen

Tvättfrågorna för statens och landstingens institutioner i stockholms- och mälardalens områden har sedan åtskilliga år krävt en lösning. Försvarets fabriksstyrelse, som haft i uppdrag att utreda hur detta skall ske, har framlagt förslag till lösning på längre sikt.

Fabriksstyrelsen konstaterar att den totala aktuella tvättgodsmängden inom stockholms- och mälardistrikten år 1970 torde komma att uppgå till ca 40 000 ton per år. Befintliga tvätterier och det av Stockholms läns landsting planerade nya centraltvätteriet i Rimbo antas kunna ta hand om ca 25 000 ton per år. Tvätterikapacitet för ca 15 000 ton per år skulle således komma att saknas. Den helt dominerande delen av denna tvättgodsmängd kommer från statliga och kommunala institutioner inom Södermanlands, Västmanlands och Uppsala län. Fabriksstyrelsen har träffat preliminära samarbetsavtal med dessa landsting om uppförande av ett tvätterier i Eskilstuna med en kapacitet av 50 ton per 9 timmar. Tvätteriet beräknas tillgodose kapacitetsbehovet år 1970 och kan ytterligare byggas ut. En av förutsättningarna för samarbetet har varit att frågan om landstingens medinflytande löses. Fabriksstyrelsen har avtalat med landstingen om inrättande av ett tvätterieråd för att bereda landstingen den insyn och det medinflytande som de önskar. För att ernå högre standardiseringsgrad och för att nedbringa persedelbeståndet föreslås ett gemensamt bruk av persedlarna, som bör ägas av fabriksstyrelsen.

Investeringskostnaden för tvätteriet har beräknats till 23,5 milj. kr. i prisläget den 1 juli 1964, vartill kommer 15 milj. kr. för investeringar i gemensamt brukade persedlar. Driftkostnaderna anges till 10 milj. kr. per år. Fabriksstyrelsen föreslår, att samtliga investeringar bestrids av statsmedel, varvid medelsbehovet för det erforderliga persedelbeståndet skulle finansieras genom en höjd rörlig kredit.

Av remissmyndigheterna har arbetsmarknadsstyrelsen tillstyrkt, att det föreslagna tvätteriet förläggs till Eskilstuna. Fullmäktige i riksgäldskontoret och riksrevisionsverket har i frågan om finansieringen av förvärvet av persedelbeståndet ansett att denna lämpligen inte bör ske över fabriksstyrelsens rörliga kredit i riksgäldskontoret utan genom ett särskilt investeringsanslag på riksstaten.

Jag finner det synnerligen angeläget att snarast få till stånd en lösning av tvättfrågan för berörda institutioner i stockholms- och mälardistrikten, för att inte situationen om några år skall bli ohållbar. Redan nu är läget så prekärt för Uppsala läns landsting, att fabriksstyrelsen har måst vidta vissa provisoriska åtgärder för att under en övergångstid lösa tvättsituationen inom landstingsområdet.

Det har från olika håll, bl. a. från riksdagens revisorers sida, ifrågasatts huruvida samarbetet mellan fabriksstyrelsen och landstingen i fråga om tvätteriverksamheten skulle fortsätta i nuvarande former, varvid även tanken att landstingen själva skulle svara för sitt tvättbehov framförts. Till detta har kommit landstingens önskemål om bättre insyn och ökat medinflytande i tvätteriverksamheten.

För egen del anser jag i likhet med fabriksstyrelsen att den rationellaste lösningen av tvättfrågan åstadkommes genom samarbete mellan staten och

landstingen. Denna uppfattning delas av Uppsala, Södermanlands och Västmanlands läns landsting, som slutit avtal med fabriksstyrelsen om tvätt-samarbete. Man kan också räkna med att karolinska sjukhusets tvättproblem löses genom att det nya tvätteriet kommer till. Det föreslagna stortvätteriet bör enligt min mening ge möjlighet till en avsevärt rationellare hantering av tvättgodset och därmed lägre tvättpris än om tvätterikapaciteten splittras upp på mindre enheter i statens och de olika landstingens regi. Frågan om landstingens medinflytande har i förevarande fall lösts genom att fabriksstyrelsen och berörda landsting kommit överens om att bilda ett tvätteriråd som ett särskilt rådgivande organ vid tvätteriet. Jag tillstyrker att ett tvätterier uppförs i enlighet med fabriksstyrelsens förslag. Jag förordar vidare att avtalen med Uppsala, Södermanlands och Västmanlands läns landsting om tvättsamarbete godkänns. Nu angivna frågor bör underställas riksdagen för godkännande.

I samband med att jag i dag anmäler förslag till ny organisation för försvarets fabriksstyrelse avser jag framlägga ytterligare förslag om den centrala organisationen av fabriksverkets tvätterirörelse.

Det nya stortvätteriet, som alltså enligt min mening bör uppföras och drivas av fabriksstyrelsen, bör förläggas till Eskilstuna i enlighet med vad fabriksstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen föreslagit. Jag återkommer i annat sammanhang med hemställan om Kungl. Maj:ts godkännande av det preliminära avtal om förvärv av ett markområde på 42 000 m² som fabriksstyrelsen träffat med Eskilstuna stad.

Fabriksstyrelsen har beräknat att väsentliga fördelar ur effektivitets- och kostnadssynpunkt skulle utvinnas vid sambruk av tvättpersedlar. Styrelsen anser därvid att den lämpligaste lösningen skulle vara att fabriksstyrelsen äger persedlarna samt hyr ut dem till landstingen.

Jag delar fabriksstyrelsens uppfattning att stora fördelar är att vinna genom ett sambruk av persedlar. Den smidigaste formen är därvid att fabriksstyrelsen äger persedelbeståndet. Med hänsyn till den förutsatta tidsplanen för uppbyggandet av tvätteriet aktualiseras dock inte ett kapitalbehov för ändamålet förrän budgetåret 1967/68. Ett ställningstagande i denna finansieringsfråga kan därför anstå.

Med hänsyn till angelägenheten av att det nya tvätteriet är inkört och kan arbeta med full kapacitet vid ingången av år 1970, bör projekteringsarbetet i enlighet med fabriksstyrelsens förslag påbörjas i början av budgetåret 1965/66. I prop. 1965:26 har Kungl. Maj:t i investeringsprogrammet för försvarets fabriksverk under budgetåret 1965/66 beräknat ett belopp av 1,1 milj. kr. för diverse och oförutsett. Av detta belopp bör 600 000 kr. få tas i anspråk för projektering av byggnader för det nya tvätteriet i Eskilstuna.

Som fabriksstyrelsen föreslagit bör ett tvätt-tekniskt laboratorium ingå i det nya tvätteriet. Fabriksstyrelsen bör emellertid uppmärksamma möjligheterna till samverkan med andra statliga tvättlaboratorier.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) godkänna vad jag i det föregående förordat rörande uppförande av ett nytt tvätteri i Eskilstuna,
- b) bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna de mellan fabriksstyrelsen och Södermanlands, Västmanlands och Uppsala läns landsting träffade samarbetsavtalen.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Berndt Bodin
